

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Cursus theologici iuxta scholasticam huius temporis
Societatis Jesu methodum tomus ...**

Amico, Francesco

Duaci, 1640

XIX. An scientia diuina repræsentet infinita categorematicè?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82000)

de potentia, quæ si fundatur immediate in ipsa substantia agentis, ut fundatur potentia diuina, sublata possibilitate effectus, manere poterit quoad totam suam intrinsicam perfectionem propter constitutionem ipsius naturæ agentis.

326. DICES. Sublata possibilitate creaturarum, Deus non posceret illas vitaliter intra se exprimere: ergo nulla careret perfectione sibi debita. Resp. Transeat totum: nego tamen in ea hypothese futurum Deum cum ijs omnibus perfectionibus, cum quibus nunc est. Quemadmodum si ponatur Deus ex hypothese ad intra non productivus, non posceret personarum Trinitatem: qua tamen carere, esset aliqua intrinseca perfectione carere: ac proinde alterius perfectionis futurus esset Deus tunc, atque est nunc.

327. Ex his respondetur ad omnes instantias in quarta obiectione allatas. Ad primam negandum est, totam perfectionem scientiæ desumi ex motivo formali & obiecto primario, sed etiam ex obiecto materiali & termino secundario. Nam licet specificatio scientiæ desumatur ex motivo formali & obiecto primario, individuat tamen desumitur etiam ex obiecto materiali & termino secundario. Ratio est, quia scientia non solum exprimit intentionaliter intra intellectum cognoscentis obiectum formale & primum, sed etiam quodcunque materiale & secundarium: ac proinde non tantum intrinsicam suam perfectionem desumit ex obiecto formali & primario, sed etiam ex materiali & secundario; quamvis ex illo desumat speciem, ex hoc individuationem tantum.

328. Ad secundam negatur Antecedens: nam in obiecto futuro nihil remanet intentionaliter exprimendum, quod non supponatur intentionaliter expressum per cognitionem de eodem obiecto ut possibili, uti supra ostensum est. At in creaturis possibili- bus est aliquid intentionaliter exprimendum, quod non supponitur intentionaliter expressum per solam cognitionem diuinæ essentiae, nempe proprium esse naturale creaturarum, quod in diuina essentia formaliter non continetur.

329. Ad tertiam negatur sequela: nam licet cognitio creaturarum sit perfectio intrinseca Dei, illam tamen Deus à creaturis non emendicat, sed habet à se, ex eo quod est species intelligibilis earum. Vnde sicut ex eo quod est species intelligibilis impressa creaturarum, qua careret, implicantibus creaturis, non dicitur dependere à creaturis: ita ex eo quod sit species expressa earundem, qua care- ret, implicantibus creaturis, non dicitur de- pendere à creaturis: eod quod huiusmodi per- fectionem non desinit à creaturis, sed habet ex se.

SECTIO XIX.

An scientia diuina representet infinita categorematicè?

330. **P**raesens quaestio intelligitur de obie- ctis secundarijs, tam possibilibus, quam futuris, an ea in mente diuina sint infinita categorematicè, an syncategorema- ticè. Et sanè absque vlla controuersia inter nostros Scholasticos est, quæ Deus à se di- stincta cognoscit, esse infinita, ac sine certo termino, contra quosdam antiquos Philoso- phos, qui asseriebant, quæ Deus cognoscit, esse finita, eod quod infinitum ut infinitum co- gnoscibile non est. Cuius erroris fuisse vide- tur Aristoteles, qui primo Physicorum textu 35. & 2. Metaph. in fine, ait, infinitum ut in- finitum esse ignotum.

331. Verum prædictos Philosophos hac vnica ratione confutat Augustinus 12. de Ci- uitate cap. 18. Omnes numeri sunt infiniti: omnes numeros cognoscit Deus: cognoscit igitur Deus infinita. Maiorem probat Augu- stinus: quoniam quocunque numero dato semper dabilis est alius & alius in infini- tum sine fine: ergo numeri sunt infiniti. Minorem à nemine ait negari posse, nisi à dementissimo: quam ratione, & autoritate confirmat: Ratione, quia cum non sit assigna- bilis certus numerus, ultra quem increatus intellectus non se extendat, dicendum est, illum ad omnes posibles numeros se ex- tendere: Autoritate, quoniam, ut canitur in Psalmo 146. *Sapientia eius non est numerus. infinitas itaque numeri*, ut ipsemet citato loco infert, *quamvis infinitorum numerorum nullus sit numerus, non est tamen incomprehen- sibilis ei, cuius intelligentia non est numerus.* Cuius ratiocinationis vis in eo sita est: quod sicut scientia diuina in cognoscendo est sim- pliciter infinita: ita nullus est numerus possi- bilis, quem ipsa actu non cognoscat: alioqui si esset aliquis numerus, vel multitudo nume- rorum possibilis, quam scientia diuina actu non cognosceret, non esset infinita simplici- ter, quippe cum non haberet eam perfectio- nem, quæ ad cognoscendum ulteriorem nu- merum necessaria foret.

332. Quoniam verò iidem Philosophi, ut de Aristotele certum est, putabant, mundum pro- ductum esse ab æterno, ne cogerentur conce- dere, Deum per eternitatem à parte antè pro- duxisse infinita, quæ ipsemet Deus non co- gnosceret, finxerunt, ut ibidem 17. cap. no- tauit Augustinus, Deum semper eadem repe- tendo, quæ antea produxerat, reproduxisse.

Quoniam si non eadem, inquebant, repetantur, non possunt infinita diuersitate variata vlla eius scientia, vel præscentia comprehendere. Non procul ab hoc errore fuerunt Wicleffus, & Ioan- nes Hus, qui ut in Concilio Constantiensi sessione 15. refertur, inter alia falsa dogmata, quæ docebant, vnum erat hoc: *Non potest Deus mundum maiorem vel*

Augustin.

Augustin.

Augustin.

Wicleffus. Ioan Hus.

mino-

minorare: sed animas usque ad certum numerum creare & non ultra.

333. Vterque error hoc vnico argumento euincitur. Potentia Dei ad extra productiua pro termino habet, quicquid non implicat. Non implicat plures & plures creaturæ tam numero, quam specie diuersæ in infinitum producibiles: ergo ad omnes illas se extendit potentia Dei: ergo non tantum ad finitas. Minor constat, cum nulla hætenus allata sit, nec afferri possit implicancia, cur nequeant plures & plures numero ac specie distinctæ creaturæ in infinitum produci. Maior probatur: nam potentia Dei ad extra productiua immediatè fundatur in ipsa essentia increata Dei, quæ vti nullum habet in essendo limitem, ita nullum in producendo terminum.

334. Confirmatur. Tot sunt creaturæ producibiles quot sunt exemplabiles ab essentia diuina: atqui hæ sunt sine termino infinitæ: ergo infinitæ sunt creaturæ à Deo producibiles. Maior claret, cum omnes creaturæ sint quædam participationes & imitationes diuini esse, sicut omnis effectus est quædam participatio & imitatio suæ causæ: ergo tot sunt creaturæ producibiles, quot participare & imitari possunt essentiam diuinam. Minor probatur: nam participabilitas & exemplabilitas creaturæ fundatur in ipso esse diuino: ergo si ipsum est infinitum & illimitatum, etiam creaturæ ab ipso participabiles & exemplabiles erunt sine termino infinitæ. Nam eò vsque diuina essentia participari, atque exemplari potest à creaturis, quousque ipsius perfectio non exhauritur. Atqui à nulla creatura, aut multitudine creaturarum exhauribilis est increata perfectio diuinæ essentia, cum omnis creatura, multitudoque creaturarum infinitè distet ab increata & infinita essentia Dei: ergo

335. Sola igitur inter Catholicos controuersia est: An quæ Deus cognoscit, sint infinita categorematicè, an syncategorematicè. Durandus in primo distinctione 39. q. 2. per totam, & Marsilius dist. 38. art. 3. contendunt, creaturas tam possibiles, quam in tota æternitate futuras, esse infinitas tantum syncategorematicè. Quibus assentiunt Suarez tertia parte disp. 26. lect. vltima, Valætia prima parte disp. 1. q. 14. puncto sexto, Tanerius disp. 2. q. 2. dubio 4. assertionem 6. alijque recentiores. Potissimum huius sententiæ fundamentum est: quoniam Deus non cognoscit creaturas, nisi quatenus sunt ad existendum possibiles. Atqui non sunt ad existendum possibiles, nisi infinitæ syncategorematicè: ergo non cognoscit Deus creaturas, nisi infinitas syncategorematicè. Minor supponitur, cum nec ex possibilibus existere possint actu infinitæ, sed semper finitæ in infinitum, nec ex futuris per totam æternitatem extituri aliquando existant, vel existere possint infinitæ actu, sed semper finitæ in infinitum. Maior probatur: quoniam ut cognitio sit vera debet conformari & adæquari suo obiecto: ergo si obiectum est infinitum syncategorematicum, nequit à Deo cognosci ut infinitum categorematicum: alioqui diuina cognitio non conformaretur suo obiecto.

336. Contra verò Richardus in primo distinctione 36. art. 2. q. 5. Molina, Bannez prima parte q. 14. art. 12. Vasq. disp. 63. Arrubal disp. 37. cap. 2. Ruiz de scientia Dei disp. 20. sect. 3. Alarcon tract. 2. de scientia Dei, disp. 3. cap. 3. alijque recentiores putant, quæ Deus cognoscit scientia simplicis intelligentiæ & visionis, esse infinita categorematicè. Cui sententiæ plurimum fauent Bonauentura in primo dist. 35. q. 5. & distinct. 39. art. 1. q. 3. S. Tho. prima parte q. 14. art. 12. primo contragentes cap. 69 & q. 2. de veritate arti. 9. Caietanus & Ferrariensis locis præcitatis, qui absolute docent, Deum cognoscere actu infinita, esto non sint possibilia, aut futura, nisi finita in infinitum.

337. Pro explicatione notandum, hanc difficultatem non solum premere eos, qui ut impossibile negant omne infinitum categorematicum producibile extra Deum, sed etiam qui illud concedunt. Nā esto illud concedant in ipsis creaturis possibilibus, proinde circa illas nullam habeant difficultatem concedendi infinita categorematicè in mente diuina, vti illa concedunt existere posse extra Deum. Adhuc tamen manet difficultas ab omnibus soluenda tum de effectibus æternum futuris, tum de partibus continui in infinitum diuisibilibus. Nam nec beatorum, ac damnatorum cogitationes per totam æternitatem futuræ, nec diuisiones continui possunt esse actu & categorematicè infinitæ, sed semper finitæ in infinitum. De his igitur restat difficultas ab Authoribus vtriusque sententiæ soluenda, An cogitationes æternum futuræ, diuisionesque continui sint categorematicè an syncategorematicè infinitæ in mente diuina. Pro cuius difficilis ac molestæ controuersie solutione,

338. Dicendum est, omnia, quæ in se ipsis, & secundum realem existentiam sunt infinita tantum syncategorematicè, in mente diuina esse infinita categorematicè. Ratio assertionis desumenda est ex natura ipsa infiniti categorematici & syncategorematici, quam cum Aristotele 3. Physicorum admittunt omnes Philosophi ac Theologi. Est autem infinitum syncategorematicum, quod nūquam est totum simul actu, sed partim actu, partim potentia, ita ut quod actu simul est, semper finitum est, quod autem in potentia est, infinitum est ac sine termino. Vt quotcunque cogitationes in ipsa æternitate existentes, semper sunt finitæ: contra verò quæ remanent per totam æternitatem futuræ, infinitæ sunt & absque termino. Item quotcunque diuisiones continui assignantur, semper actu sunt finitæ, quæ verò remanent assignabiles, semper sunt potentia infinitæ. Infinitum autem categorematicum est illud, quod totum simul actu est, & in eo quod infinitum est, termino ac sine caret.

Richard.
Molina.
Bannez.
Arrubal.
Ruiz.
Alarcon.

Bonau.
S. Thomas.

Caietan.
Ferrariensis.

Durandus.

Valætia.
Suarez.
Tanerius.

Aristot.

339. Hæc igitur utriusque infiniti definitione posita, euidenter probatur nostra assertio. Nam quæ in se ipsis secundum realem existentiam siue possibilem, siue futuram, sunt tantum potentia infinita, in mente diuina sunt omnia actu simul cognita & expressa: ergo quæ in se ipsis, & secundum realem existentiam sunt infinita syncategorematicè & in potentia, in mente diuina sunt infinita categorematicè & actu. Antecedens pater: nam licet quoad ipsam realem existentiam nunquam tota multitudo cogitationum æternum futurarum, ac diuisionum continui possit esse actu re ipsa posita extra omnem potentialitatem, cum nequeant existere tot, quin plures & plures sine fine cogitationes, & continui diuisiones: eadem tamen & tam cogitationum, & diuisionum multitudo tota simul comprehenditur & concluditur intra cognitionem diuinam, ut nulla maneat non actu à Deo cognita, sed potentiâ cognoscibilis. Consequentia verò euidenter deducitur ex definitione infiniti categorematici, cuius quidditas est, ut actu simul totum positum sit absque fine & termino. Atqui in mente diuina omnes cogitationes æternum futuræ, omnesque continui diuisiones actu simul omnes positæ sunt secundum esse intentionale & intelligibile absque vilo termino & fine, cum singulæ & omnes eque actu cognitæ à Deo sint. Igitur in mente diuina sunt actu & categorematicè infinitæ.

340. Confirmatur primò: nam quæ in mente diuina obiectiue existunt, non sunt finita, nec infinita syncategorematicè: ergo ergo infinita categorematicè. Consequentia constat ab adæquata partium enumeratione. Antecedens quoad primam partem per se pater: alioqui nou cognosceret Deus infinita, sed finita, contra ea, quæ supra demonstrata sunt. Quoad secundam verò partem probatur. Quoniam quæ obiectiue sunt in mente diuina, nullam habent admittam potentialitatem sed omnia in esse intelligibili sunt actu posita & expressa: ergo non possunt esse infinita syncategorematicè, cuius essentia est, ut nunquam sint actu simul omnia posita; sed semper supersint alia & alia sine termino ponenda, quæ autem obiectiue in mente diuina sunt, omnia simul sunt actu cognita ac vitaliter expressa, nec supersunt alia & alia regnoscenda atque exprimenda.

341. Confirmatur 2. Si omnia ea, quæ actu simul obiectiue existunt in mente diuina secundum esse intentionale, existerent actu simul subiectiue secundum esse naturale, essent infinita categorematicè: ergo etiam ut obiectiue existunt in mente diuina secundum esse intentionale, sunt infinita categorematicè. Antecedens concedant Aduersarij. Consequentia probatur: nam ideo si omnia actu simul existerent in se secundum esse naturale, essent infinita categorematicè, & non syncategorematicè, quia se-

cundum esse naturale essent actu omnia simul absque termino. Atqui in mente diuina secundum esse intentionale sunt omnia actu simul absque termino: ergo etiam in mente diuina secundum esse intentionale sunt infinita categorematicè, & non syncategorematicè.

342. Confirmatur 3. Conuellendo potissimum fundamentum aduersariorum: nam ideo ipsi dicunt, quæ Deus cognoscit, esse infinita syncategorematicè, quia non potest Deus aliter res cognoscere, quam res ipsæ possibiles sunt: non sunt autem res possibiles, nisi infinitæ syncategorematicè: nequeunt igitur à Deo cognosci infinitæ categorematicè, alioqui diuina cognitio destrueret suum obiectum, aliter illud repræsentando, atque est in se. Conuellitur autem hoc fundamentum per distinctionem Minoris propositionis: Non sunt res possibiles nisi infinitæ syncategorematicè quoad realem existentiam & in se ipsis, & verum est: non sunt possibiles nisi infinitæ syncategorematicè quoad existentiam intentionalem & obiectiuam in mente diuina, & falsum est. Et ne videamur petere principium, huius rei rationem assignamus: quoniam aliter res sunt in mente diuina, ac esse possunt in se ipsis: nec propterea diuina cognitio aliter eas repræsentat, atque ipsæ repræsentabiles sunt: possunt igitur in mente diuina esse infinitæ syncategorematicè, esto in se ipsis categorematicè infinitæ esse non possint. Maior constat: quoniam in diuina mente res sunt omnes simul actu, & nullo modo in potentia secundum esse intentionale & obiectiuum, cum secundum esse intentionale & obiectiuum omnes sint expressæ & repræsentatæ, nullaque remaneat exprimenda & repræsentanda: Igitur in mente diuina possunt esse infinitæ categorematicè, esto in se ipsis secundum existentiam realem infinitæ categorematicè esse nequeant. Consequentia probatur: quoniam secundum hæc intentionalem obiectiuam existentiam nullam retinent potentialitatem ad ulteriorem intentionalem existentiam obiectiuam, cum secundum hanc sint omnes actu simul præsentæ diuine menti: igitur secundum hanc intentionalem obiectiuam existentiam non possunt esse infinitæ syncategorematicè, cum hæc infinitas essentialiter includat potentialitatem ad ulteriorem terminum nondum actu positum, sed ponendum.

343. Confirmatur. Etenim non solum in hoc itatu obiectiuo & intentionali, sed in quocunque alio res depurentur à potentialitate ad ulteriorem terminum, erunt infinitæ categorematicè. Sic omnes cogitationes æternum futuræ in ratione futuri sunt infinitæ categorematicè: quoniam in ratione futuri nullam dicunt potentialitatem ad ulteriorem terminum futurum, cum in ratione futuri accipiantur omnes simul collectiue, nulla exclusa, esto in ratione actualis existentie nequeant esse nisi infinitæ syncategorematicè, quoniam ut in

esse

esse futuri sint omnes simul, exclusa omni potentialitate ad ulteriorem terminum futurum necesse non est, ut omnes simul aliquando existerint vel exiturae sint, sed sufficit ut nulla sit, quae non sit exitura. Sic omnes partes continui consideratae in esse diuisibili, non autem in esse actualis diuisionis, sunt categorematicae infinitae; quia in esse diuisibili sumuntur collectiue omnes absque termino ad ulteriorem diuisibilitatem. Sic creaturae possibiles in ratione possibilis sunt infinitae categorematicae, quia secundum esse possibile accipiuntur omnes collectiue, exclusa omnipotentialitate ad ulteriorem creaturam possibilem: alioqui si ultra totam collectionem omnium creaturarum possibilem adhuc remanerent aliae ulterius possibiles, non fuisset sumpta tota collectio creaturarum possibilem contra suppositum. Ergo potiori ratione omnes creaturae in mente diuina expressae & comprehensae sunt actu infinitae categorematicae, cum in eo statu nullam dicant potentialitatem ad ulteriorem existentiam intentionalem obiectiuam.

344. Quod autem ex hoc, quod quae in se secundum existentiam realem sunt infinitae syncategorematicae, à scientia diuina represententur infinitae categorematicae, non sequatur, Deum aliter res cognoscere, atque in se cognoscibiles sunt, sic demonstro. Nam hoc non prouenit ex eo, quod Deus aliter cognoscat res, quam in se sunt, cum illas cognoscat & in sua cognitione exprimat cum essentiali potentialitate, quam dicunt ad ulteriorem & ulteriorem existentiam realem: sed ex eo quod omnes creaturas cum sua essentiali potentialitate quam haberet ad ulteriorem & ulteriorem existentiam realem actu simul sua cognitione comprehendat atque exprimat. Quo fit, ut quamuis in obiecto representato includatur potentialitas ad ulteriorem & ulteriorem existentiam realem accipiendam: quia tamen totum obiectum cum sua potentialitate actu simul exprimitur & representatur diuinae menti, in ratione representati non sit infinitum syncategorematicae, cum in ratione representati actu exprimat totum obiectum, eiusque potentialitas, quam per ordinem ad suam realem existentiam importat.

345. Quae ratio ut clarius percipiatur, distinguendum est duplex esse creaturarum futurarum, vel possibilem. Alterum, quod ipsae habiturae sunt in se, vel habere possunt extra Deum. Alterum, quod habent in ipso Deo, in quo obiectiue existunt intentionaliter expressae. Quoad hoc secundum esse sunt categorematicae infinitae: quia quoad hoc esse, sunt omnes simul actu in diuina mente expressae absque termino & potentialitate ad ulteriorem existentiam obiectiuam. Quoad primum vero esse, adhuc bifariam considerari possunt, vel ut actu simul omnes terminant diuinam cognitionem, vel ut in se ipsis exiturae sunt, aut existere possunt. Primo

modo consideratae adhuc sunt infinitae categorematicae, quia actu simul omnes terminant diuinam cognitionem, nec in ratione terminandi diuinam cognitionem ullam retinent potentialitatem. Consideratae autem secundo modo sunt infinitae syncategorematicae, quia ut sic includunt potentialitatem ad ulteriorem & ulteriorem existentiam realem nunquam totam in actum redigendam. Quo fit ut nec Deus aliter cognoscat creaturas, quam ipsae cognoscibiles sunt, cum eas cognoscat & sibi representet cum ea potentialitate, quam ipsae essentialiter important, & nihilominus ille actu omnes simul à Deo cognitae sint infinitae categorematicae: quia nimirum ipsamet potentialitas, quam creaturae per ordinem ad realem existentiam dicunt, actu tota simul exprimitur, & quasi exhaustur atque comprehenditur à diuina cognitione.

346. Haec eadem ratio illustratur exemplo. Etenim omnes partes motus dicunt essentialem successionem inter se, quarum una existente, non existunt reliquae, cum tamen in potentia cognoscentis sint omnes simul obiectiue existentes, quia omnes simul actu terminant notitiam cognoscentis: nec propterea aliter cognoscuntur, atque ipsae cognoscibiles sunt: quia nimirum licet omnes actu simul terminent notitiam cognoscentis, eò quod dum una pars actu terminat notitiam cognoscentis, omnes actu simul terminant; non tamen illae representantur cum simultanea coexistentia in ordine ad esse, quod extra cognoscentem habent, sed cum essentiali successione vnius partis post aliam: Quamuis haec ipsa successio, quam partes ipsae dicunt in esse reali, tota simul actu exprimitur & representetur notitia cognoscentis: Ad eum modum, quo in imagine actu simul & permanenter representatur auis volatus. Nec propterea dicitur falsa imago vel aliter representare auis volatum, quam representabilis est: cum proprium imaginis siue naturalis, uti est omnis cognitio respectu sui obiecti, siue artificialis sit, simul actu representare suum imaginatum, etiamsi imaginatum ipsum sit successiuum & potentiale, cum ipsa successio & potentialitas actu simul & permanenter debeat per imaginem, & in imagine representari.

347. Ex dictis inferitur, scientiam diuinam de creaturis possibilibus, futurisque cogitationibus, atque continui diuisionibus, non modò esse categorematicae infinitam subiectiue, secundum esse, quod habet in Deo, quatenus cognitio diuina est; sed etiam obiectiue, secundum terminos & obiecta, quae intentionaliter exprimit, quatenus species expressa & verbum creaturarum est. Ratio, quia non solum est actu tota simul absque termino perfectionis intensionis, sed etiam est actu

tota

tota simul absque termino perfectionis extensivæ, cum actu simul repræsentet infinita objecta absque termino, contra nonnullos, qui argumento pressi recurrunt ad infinitatē subiectivam scientiæ divinæ, concedentes eam esse infinitam categorematicè subiectivè, negantes verò eam esse infinitam categorematicè obiectivè; eò quòd, inquit, obiectum non est nisi syncategorematicè infinitum. Verum hi non distinguunt obiectum secundum se, & in ordine ad realem existentiam, & prout exprimitur ac repræsentatur in scientia divina. Esto igitur obiectum secundum se, & per ordinem ad existentiam realem sit infinitum syncategorematicè, eò quòd secundum existentiam realem nunquam obiectorum multitudo potest esse tota actu extra suas causas, ut tota actu simul est in scientia divina, ac propterea, ut repræsentatur in scientia divina, est infinita categorematicè. Quin rectè contra Aduersarios retorqueri potest argumentum; qui vtrò concedunt, si multitudo creaturarum possibilem, aut futurarum cogitationum, vel diuisionum continui, quas Deus per suam scientiam exprimit, ponetur actu simul tota extra suas causas, illam fore infinitam categorematicè, quia esset actu tota simul absque termino & potentialitate ad vltiorem terminum. Cur enim pari modo illam non concedunt infinitam categorematicè, prout actu tota simul absque termino & potentialitate ad vltiorem existentiam obiectivam repræsentatur in scientia divina?

348. Ex his abundè patet ad fundamentum Durandi, eiusque asseclorum. Sic ut ad illud, ad quod idem Durandus, ut argumenti vim effugiat, recurrit, scilicet Deum non cognoscere infinitam multitudinem creaturarum ut quoddam totum illud comprehendens, cum hoc possibile non sit, sed per partes, in quantum, inquit, intelligitur, quod quacunque parte accepta remanet potentia ad vltiorem accipiendam. Concludit igitur, quòd Deum intelligere infinitum sine termino, non sit, quòd intra se claudat quicquid est possibile illius rei, sed quia intelligit aliquid, quod potest vltius & vltius procedere. Contra hanc Durandi fugam est, quia nihil possibile, aut futurum remanet, quod diuina cognitione comprehensum non sit, ac proinde non tantum Deus infinitum cognoscit per partes, secundum quas vltius & vltius existere potest, sed secundum se totum, cum nihil, quod possibile est maneat à Deo incomprehensum: Ac proinde licet possibile non sit, ut infinitum existat totum in se in esse reali, possibile tamen est, ut existat totum secundum esse intentionale in diuina cognitione expressum & repræsentatum. Idque breuioribus verbis expressis Augustinus 12. de Ciuitate cap. 18. supra citato. Si quicquid, inquit, scientia comprehenditur, scientis comprehensione finitur: profecto & omnis infinitas quodam ineffabili modo Deo finita est, quia scientia eius ipsi incomprehensibilis non est. Maluit igitur Augustinus concedere,

omne infinitum comprehensione Dei quodammodo finiri, quàm negare, quod negat Durandus, totum infinitum concludi intra cognitionem Dei.

349. Obijcies 1. Si Deus videret diuisiones continui infinitas categorematicè, videret continuum in omnem sui partem diuisum, quod est impossibile, ut ex Philosophia cum Aristotele, & communi Philosophorum Theologorumq; consensu suppono. Sequela probatur: quia si videret infinitas categorematicè diuisiones, videret omnes continui partes diuisas, alioqui si non videret omnes continui partes diuisas, non videret omnes diuisiones possibles, quod de scientia diuina, quæ distinctissimè exprimit quicquid est possibile, nefas est suspicari.

350. Resp. negando sequelam, eiusq; probationem. Caterum negandum est, Deum non videre omnes possibles continui diuisiones. Nec inde propterea sequitur, videre omnes continui partes diuisas, quia cum hoc possibile non sit, à Deo visibile non est. Sunt igitur in diuina mente omnes diuisiones continui categorematicè infinitæ absque termino, in quæ tamen infinita multitudo nullam videt assignabilem partem in alias non diuisibile: proinde nullam videt continui partem in omnem sui partem diuisam, sed semper in alias & alias diuisibilem. Nec propterea non videt omnes possibles continui diuisiones, sed tantum sequitur, videre omnes absq; vltima. Quod etià de cogitationibus æterni futuris debent omnes concedere. Nam eas omnes actu simul cognoscit Deus scientia visionis, cū tamen impossibile sit, ut omnes actu habituræ sint existentiam, ut de eis aliquando dici possit, quòd omnes habuerint existentiam, sicut dici potest de eisdem in mente diuina expressis, quod omnes habeant existentiam intentionalē.

351. Dices. Si non omnes habituræ sunt existentiam, ergo non omnes sunt futuræ, nā eatenus sunt futuræ, quatenus aliquando habituræ sunt existentiam. Resp. negando consequentiam: nam eo modo habituræ sunt existentiam omnes, quo futuræ sunt omnes: Sunt autem futuræ omnes sine termino: ergo habituræ sunt existentiam omnes sine termino: proinde nūquā de eis verificari poterit, quòd habuerint existentiam omnes: nam hoc ipso esset dicere, quòd non remanerent aliæ & aliæ extituræ. Ad probationem autem consequentiæ Resp. ad hoc ut dicantur omnes futuræ, sat esse, ut nulla sit assignabilis, quæ non sit existentiam habitura. Vel melius, & in idem recidit: eatenus sunt futuræ omnes, quatenus habituræ sunt existentiam sine termino, quod est in existendo nunquam perueniri posse ad vltimam, proinde nunquam dici posse extituras omnes.

352. Obijcies 2. Si Deus scientia simplicis intelligentiæ cognoscit creaturas possibles categorematicè infinitas: ergo posset eas omnes producere: ergo posset producere omne producibile. Posterior consequentia patet, quia si potest producere

Aristoteles.

Durandus.

Augustin.

ducere

ducere omnes quas cognoscit; ergo producere potest omne producibile, cum non sit producibile, nisi quod Deus cognoscit, cū Deus sit agens productivus per intellectum: Igitur si potest producere quicquid cognoscit, poterit producere quicquid est producibile. Prior verò consequentia probatur: quia nulla assignari potest implicantia de infinito producto, quæ assignari non possit de infinito cognito. Porro duplex potissima implicantia de infinito producto assignatur; Altera, quia sequeretur, infinitum productum habere terminum, quod est contra naturam infiniti categorematici, quod termino caret: Altera, quia exhauriretur tam diuina essentia in exemplandis alijs & alijs creaturis perfectioribus & perfectioribus in infinitum, quam diuina potentia in producendis nouis & nouis sine termino creaturis. Vtraque implicantia reperitur in infinito à Deo cognito. Nam & de illo dici potest, quod terminum habeat, ultra quem non sint aliæ & aliæ creaturæ possibiles, & quod per illud cognoscatur diuina virtus tam in exemplando, quam in producendo adequata & exhausta à totâ multitudine creaturarum possibilitum.

353. Hoc argumento triumphant qui putant, possibile esse infinitum categorematicum extra Deum, imò & totum producibile: cum non sit maior ratio de toto producibili in diuina mente expresso, atque à parte rei producto. Verum; quoniam hæc opinio de possibilitate infiniti extra Deum mihi semper in Philosophia displicuit, ut fusè ad tertium librum Physicorum probaui, conandum nobis est, aliquam discriminis rationem asserre, cur illud in mente diuina non implicet, implicet autem re ipsa.

354. Et primò hoc constat à posteriori, quæ ratio sufficere deberet, si aliam à priori non haberemus. Constat enim multa esse categorematicè infinita in mente diuina, quæ re ipsa nequeunt nisi syncategorematicè esse infinita: patet tam de diuisionibus continui, quam de cogitationibus æternum futuris. Etenim tam diuisiones continui, quam cogitationes æternum futuræ sunt in mente diuina categorematicè infinitæ. Cum tamen nec illæ, nec istæ esse possint re ipsa categorematicè infinitæ. Igitur à posteriori constat, aliquam implicantiam esse in infinito categorematico extra Deum producto, quæ non est in eodem in diuina mente expresso. Maior fusè probata est suprâ. Minorem euidenter ostendo. Implicat, re ipsa poni omnes diuisiones continui, omnesque cogitationes æternum futuras à parte rei existentes: ergo implicat tam diuisiones continui, quam cogitationes æternum futuras re ipsa posse esse categorematicè infinitas, cum tamen non implicet eadem in mente diuina esse categorematicè infinitas. Antecedens demonstro: Nam si re ipsa ponerentur omnes diuisiones continui, ponerentur omnes partes continui re ipsa diuise, quod implicat, ut ex communi Philosophorum Theologorumque consensu sup-

pono. Item si ponerentur omnes cogitationes æternum futuræ à parte rei existentes, valeret aliquando dicere, ultra illas non esse alias futuras, cum iam supponerentur extitisse omnes. Sicut quia in esse obiectiuo & intentionali cogitationes æternum futuræ existunt omnes in mente diuina, valet de illis dicere, ultra eas non esse alias assignabiles. ut cognoscibiles ab intellectu diuino. Consequens autem implicat, nam hinc sequeretur, infinitum syncategorematicum, cuiusmodi sunt cogitationes æternum futuræ, aliquando totum in actu poni, totumque pertranlire. Consequentia primi Enthymematis probatur: nam si nec omnes continui diuisiones poni possunt à parte rei, nec omnes cogitationes æternum futuræ re ipsa existentes, sequitur, quod tam diuisiones, quæ remanent ponendæ, quam cogitationes, quæ remanent futuræ, sint infinitæ, quæ verò sunt positæ, finitæ, cum hoc sit de quidditate infiniti syncategorematici, ut semper actu habeat finita, potentia verò infinita.

355. Nec dici potest, tam quæ actu ponuntur, quam quæ potentia restant ponendæ, esse infinita: quoniam hinc manifestè sequeretur, infinitum in actu positum claudi terminis, prima nempe cogitatione, quæ incepit & vltima, qua terminatur infinitum cogitationum re ipsa existentium, cum Deus distinguat cogitationes re ipsa existentes à non existentibus, sed extituris: cumque distinctissimè videat primam cogitationem, quæ immediate sequitur post omnes præcedentes re ipsa extra causas actu positas, clarissimè videt illam ut terminum omnium præcedentium cogitationum, quæ exiterunt, proinde omnes illas videt actu clausas inter duas cogitationes ordine sibi succedentes, nempe inter primam, quæ primò incepit, & vltimam, quæ immediate sequitur post omnes præcedentes re ipsa extra causas actu positas. Neque hæc recurri potest ad cogitationem indeterminatam, quia omnes & singulæ sunt determinatæ naturæ & entitatis, omnesque sunt clausæ primâ & vltimâ. Partigitur ratione poterunt creaturæ possibiles secundum esse obiectiuum & intentionale in mente diuina esse infinitæ syncategorematicè, tamen non nequeant esse infinitæ categorematicè extra Deum secundum esse reale subiectiuum.

356. Secundò probatur hoc ipsum discrimen à priori. Quoniam in esse possibili creaturæ sumi possunt omnes, nequeunt autem sumi omnes in esse existentie actualis: ergo in esse possibili possunt esse infinitæ, nequeunt autem esse infinitæ in esse existentie actualis. Maior patet: quoniam in esse possibili omnes creaturæ nullâ omnino exclusâ, comprehenduntur intra potentiam & cognitionem diuinam. Minor probatur, quoniam in esse actualis existentie non tot poni possunt, quin plures & plures absque termino: nam quacūque multitudine creaturarum, vel quauis creatura perfectissima producta, semper producibiles sunt aut plures & plures aut perfectiores & perfectiores absque termino.

Nam

Nam quacunque multitudine creaturarum, ut quavis perfectissima creatura producta, semper remanent in Deo infiniti alij modi ac perfectiones, quibus participabilis est à creaturis, cum impossibile sit, infinitam virtutem Dei exhaustiri à quavis creatura, vel multitudine creaturarum, cum semper inter creaturas participantes & Deum participabilem mediet infinita distantia. Consequentia verò probatur: quoniam vel infinitum includit quidquid intra illud genus supponitur possibile, quod cum totum in actu poni non possit, neque infinitum in actu poni potest: vel saltem sequitur, non posse in actu poni totum id, quod possibile simpliciter est contra eos, qui contendunt posse Deum producere totum producibile. Confirmatur: nam possunt cogitationes æternum futuræ in esse futuritionis sumi omnes, non possunt autem sumi omnes in esse actualis existentie: sicut & partes continui in ratione diuisibilitatis sumi possunt omnes, non autem in ratione actualis diuisionis: ergo & creaturæ in esse possibili sumi possunt omnes, etiam si in esse actualis existentie nequeant sumi omnes.

357. Sed contra hunc nostrum discursum est Aduersariorum Achilles. Nam ideo nequeunt omnes creaturæ possibiles poni in actu existentie, quia quacunque multitudine creaturarum actu posita, semper restant aliæ & aliæ à diuina essentia exemplabiles ac participabiles. Atqui hæc eadem implicantia reperitur in creaturis in statu possibilitatis. Nam etiam omnes creaturæ in statu possibilitatis infinite distant à Deo, inter quem & creaturas omnes possibiles mediat infinita perfectio, secundum quam Deus semper est magis & magis participabilis. Ergo neutrobique sumi possunt omnes, vel certe si sumi possunt omnes in statu possibilitatis, sumi etiam poterunt omnes in statu actualis existentie.

358. Huius argumentationis neganda est Minor. Ad cuius probationem distinguendum est Antecedens. Omnes creaturæ in statu possibilitatis infinite distant à Deo vel per aliquam certam & determinatam creaturam omnium perfectissimam, vel per aliquam determinatam multitudinem creaturarum, & nego: infinite distant à Deo per species perfectiores & perfectiores in infinitum absque aliqua vltima ac suprema, perque numerosiorem & numerosiorem multitudinem creaturarum absque termino, & concedo. Quo fit, vt Deus nec in tota multitudine creaturarum possibilium videatur vnā omnium perfectissimam, nec vnā tantum multitudinem, absque alia & alia sine termino: cum nec illa, nec ista sit in multitudine possibilium. Quemadmodum in tota multitudine partium continui nec videtur vnā omnium minimam, nec aliquam multitudinem ita numerosam, vt non videatur aliam & aliam numerosiorem; cum nec illa, nec ista possibilis sit. At eo ip-

so, quod omnes creaturæ ponerentur in actu existentie, determinarentur vel ad vnā omnium perfectissimam, vel ad tantam multitudinem, qua numerosior dari non posset: proinde adæquaretur infinita virtus ac perfectio exemplabilis ac participabilis Dei, quemadmodum hoc ipso, quod omnes partes continui ponerentur in actu diuisionis, determinarentur & ad vnā omnium minimam, & ad certam multitudinem, qua numerosior dari non posset: proinde adæquaretur infinita diuisibilitas continui: quod implicat cum infinita diuisibilitas continui sit inexhaustibilis. At non minus est inexhaustibilis infinita perfectio Dei.

359. SED adhuc vrget Aduersarius. Etiam inter Deum & totam multitudinem creaturarum possibilium mediat infinita perfectio, quæ adhuc participabilis est à creaturis: ergo neque creaturæ in statu possibilitatis sunt totæ, quin plures esse possint. Resp. creaturas in statu possibilitatis non videri à Deo cum tota sua potentialitate expleta, quam dicunt ad realem existentiam, sed semper eas videri cum potentialitate ad illam, cum talis potentialitas sit illis essentialis: ac proinde creaturas nunquam videri cum determinata distantia ex parte ipsarum à Deo, cum hæc possibilis non sit, eo ipso quod possibilis non est vltima creatura omnium perfectissima, vel multitudo omnium numerosissima. In statu verò actualis existentie, cum tota potentialitas ad existendum tollatur per ipsam actualem existentiam, non possunt amplius videri cum potentialitate ad vltiorem perfectionem diuinam participandam, ac proinde cum indeterminata distantia ex parte ipsarum à Deo; sed cum expleta actualitate, ac proinde cum determinata distantia ex parte ipsarum à Deo.

360. Illustratur exemplo continui, cuius quæcunque partes videntur in statu possibilis diuisionis, videntur cum essentiali potentialitate ad vltiores & vltiores diuisiones possibiles, & nunquam cum tota potentialitate expleta ad omnes partes diuisibiles: in statu verò actualis diuisionis quæcunque partes videntur, videntur cum potentialitate expleta ad diuisionem.

361. Neque hinc sequitur, quod creaturæ secundum esse intentionale & obiectiuum in mente diuina non sint actu omnes, atque adeo infinitæ categorèmaricæ, vt supra probatum est: quia licet per ordinem ad existentiam realem nunquam videantur actu omnes, eo quod impossibile sit, vt per ordinem ad existentiam realem sint actu existentes omnes: sicut impossibile est, vt vel partes continui sint diuise omnes, vel cogitationes æternum futuræ sint actu existentes omnes: sunt tamen in mente diuina omnes, quia nulla est, quæ actu non terminet cognitionem diuinam, totaque illa potentialitas, quam creaturæ

dicunt ad propriam existentiam realem, actu exprimitur & representatur in scientia diuina.

362. At obijciunt alij contententes possibilem esse creaturam omnium perfectissimam, nec non creaturam omnium imperfectissimam, qua nec illa perfectior, nec ista imperfectior dari possit, hoc patet. Non omnes creaturae, quae sunt in tota collectione possibilium exceduntur à creaturis: ergo necesse est, ut sit aliqua, quae non excedatur: hæc ergo erit omnium perfectissima. Vtraque consequentia supponitur euident. Antecedens probant: quoniam implicat, ut omnes creaturae excedantur à creaturis, daretur enim in ea collectione mutus excessus secundum perfectionem, qui repugnat.

363. Confirmant primò. Implicat omnes creaturas produci à creaturis, nisi detur mutua productio: ergo implicat, ut omnes creaturae excedantur à creaturis, nisi detur mutus excessus inter eas. Ergo sicut ne detur mutua productio inter creaturas, necessariò deueniendum est ad vnum primum Ens omnium perfectissimum, à quo improducto producantur omnes: ita ne detur mutus excessus inter creaturas, necessariò deueniendum est ad vnam, quae ita reliquas excedat, ut ipsa à nulla excedatur. Vtraque consequentia probatur, nam euidentius repugnat mutus excessus secundum perfectionem, quam mutua causalitas, cum mutus excessus euidentius inferat contradictoria: nam excedens dicit habere maiorem perfectionem excessu; & excessum minorem excedente: ergo si idem excederet & excederetur, idem haberet maiorem perfectionem, qua excelleret, & non haberet maiorem perfectionem, qua excederetur.

364. Confirmant secundò. In tota collectione specierum possibilium ab homine inclusuè non omnes species exceduntur: ergo aliqua est quae non exceditur: ergo illa erit omnium maxima & suprema. Antecedens probatur: nam si omnes excederentur, sequeretur plures fore excessas excedentibus, & simul non plures fore excessas excedentibus, quae sunt manifestè contradictoria. Sequelam probant: nam per te omnes species perfectiores homine exceduntur & excedunt: homo tantum exceditur & non excedit, cum homo tantum in ea collectione sit omnium infimus: ergo excessas sunt vnà amplius excedentibus. Rursus sequitur, non esse plures: quia quaelibet species excessa debet habere excedentem, à qua immediatè excedatur: ergo ut omnes excedantur, tot debent esse excedentes, quot excessas, & non plures: ergo sunt tot & non sunt tot.

365. Confirmant tertio. In tota collectione creaturarum possibilium est summa propinquitas secundum perfectionem cum Deo, quae in creaturis esse potest: sed

hæc non reperitur in omnibus, nec in duabus aut tribus speciebus, cum omnes species sint inæqualis perfectionis; ergo in vna. Datur ergo vna secundum perfectionem Deo summè propinqua. Maior patet: quia supra totam collectionem non est possibilis creatura Deo propinquior. Minor elucet. Consequentia probatur, quia si hæc summa propinquitas non reperitur in omnibus, neque in duabus vel tribus: ergo necessariò erit in vna.

366. Confirmant quarto. Deus cognoscit omnes creaturas perfectiores homine, quae illum excedunt: ergo vel in tota hac serie creaturarum excedentium & excessarum cognitio diuina sistit in aliqua, supra quam non progreditur ad aliam perfectiorem cognoscendam, cum tamen verè sit, quod de diuina cognitione dici non potest: vel certè cognoscit vnam, ultra quam non progreditur, & hæc est omnium perfectissima.

367. Confirmant quinto. Deus producere potest creaturam summè perfectam, quam potest. Producat, vel illa erit omnium perfectissima, & habetur intentum; vel non; & iam Deus poterit aliam perfectiorem producere, adeoque quam produxit, non fuit summè perfecta, quam producere poterat. Antecedens, ex quo reliqua euidenter deducuntur, supponitur tanquam propositio identica per se nota.

368. Verum hi Auctores non aduertunt, hæc eadem argumenta, quae tanquam validissima tela contorquent contra negantes creaturam omnium perfectissimam, nec non omnium imperfectissimam, repellenda esse etiam ab ipsis tum in infinitate partium continui, quam cum communi sententia admittere debent, tum in infinitate cogitationum æternum futurarum. Nam sumo eandem formam argumentandi, quam ipsi adhibent ad probandam possibilem esse vnam creaturam omnium perfectissimam, & aliam omnium imperfectissimam, eamque applico ad probandum possibilem esse vnam cogitationem in tota collectione cogitationum æternum futurarum secundum intentionem omnium maximam, vnamque partem continui in tota collectione diuisionum possibilium omnium minimam. Suppono autem, quod Aduersarij mihi non negabunt, posse Deum cum Beatorum, vel damnatorum intellectu producere cogitationes intensiores & intensiores per totam æternitatem futuras. Quo posito sic contra ipsos retorqueo argumentum.

369. Non omnes cogitationes, quae sunt in tota collectione æternum futuras exceduntur secundum perfectionem intensiuam à cogitationibus æternum futuris: ergo necesse est, ut sit aliqua, quae secundum perfectionem intensiuam non excedatur: ergo datur in tota collectione cogitationum æternum futurarum vna omnium intensissima. Antecedens constat eadem

dem

lem forma arguendi: quoniam implicat mutuos excessus secundum perfectionem intensivam, non minus quam secundum perfectionem specificam. Pari modo applicari possunt reliqua argumenta.

370. Eadem argumentandi forma ostendo possibilem esse minimam partem continui, qua minor non sitabilis, in tota collectione divisionum possibilem, hoc pacto: Non omnes partes, quæ sunt in tota collectione divisionum possibilem in minoritate exceduntur à partibus: ergo necesse est esse aliquam, quæ in minoritate non excedatur: ergo datur in tota collectione divisionum continui una omnium minima, qua minor dari non potest. Antecedens constat eadem arguendi forma, quoniam implicat mutuos excessus secundum minoritatem, non minus quam secundum intensivam & specificam perfectionem.

371. Non video, quid ad hoc respondere possint Aduersarij, nisi admittendo & in tota collectione cogitationum æternarum futurarum unam quoad intensivam omnium perfectissimam, & in tota collectione partium diuisibilem unam quoad minoritatem omnium minimam, & simul negando, hinc vllum sequi absurdum. Nam si quod esset, illud esset, infinitum claudi terminis, prima nempe & vltima cogitatione, prima & vltima parte continui. At qui hoc nullum est, cum hoc ipsum euidenter supponatur in Aduersariorum sententia, qui inter infimam & supremam creaturam admittunt infinitam multitudinem creaturarum terminis clausam. Non enim putant, huiusmodi clausuram repugnare infinito, cuius essentiam in eo præcisè collocant, ut ex vno termino ad alium successiue perueniri non possit: quod rectè saluari potest, etiam si terminis claudatur.

372. Sed contrà primò: quia videtur vel ex ipsius terminis notum, quòd infinitum, qua infinitum, debeat carere fine. Quocirca ponitur in eius definitione, quam nec ipsi Aduersarij reijcere audent. Est enim infinitum, consensu omnium, quod fine caret. Per hoc enim discriminatur à finito. Nec minus repugnat infinito habere terminum, quàm repugnet finito, carere termino. Secundo, quia magis videtur repugnare infinito, claudi terminis, quàm successiue pertransiri. Nam qui admittunt posibles generationes & circulationes ab æterno, debent necessariò admittere, potuisse infinitum ut infinitum successiue pertransiri, cum tamen ijdem admittere non audeant, huiusmodi generationes & circulationes ab æterno incepisse per aliquam primam. Tertio, quia saltem tale infinitum esset numerando pertransibile à cognitione diuina. Etenim distinctè cognoscit Deus per Aduersarios vltimam cogitationem omnium intensissi-

mam excedere immediatè sequentem, & hanc excedere aliam immediatè sibi subsequentem, & sic non quidem successiue, sed vno ictu in instanti ab vltima omnium intensissima numerando peruenire ad primam omnium remississimam.

373. Quartò, quoniam peculiaris difficultas est, tam in cogitationibus æternarum futuris assignari unam omnium intensissimam, quàm in diuisione partium unam omnium minimam. Nam ex primo sequeretur, finiri ac terminari cogitationes æternarum futuras, cum tamen non finiantur nec terminentur æternitas ipsa à parte post, in qua futura sunt semper plures & plures cogitationes sine fine. Ex secundo, continuum diuidi in omnem sui partem. Primum ostendo: nam post vltimam cogitationem omnium intensissimam non esset futura alia, cum tamen nondum finita ac terminata esset æternitas, cum hæc finiri ac terminari non possit, sed semper ulterius & ulterius sine fine ac termino protenditur, cui hoc ipso, quòd assignaretur finis ac terminus, non esset æternitas, sed tempus. Antecedens constat: nam si post vltimam futura est alia; ergo vltima non fuit vltima.

374. Confirmatur: nam Deus per Aduersarios distinctè discernit, vltimam cogitationem determinato excessu superare immediatè sibi subsequentem. Interrogo, an excessu finito, an infinito? Non infinito, alioqui ceteræ subsequentes vsque ad primam essent finitæ numero contra Aduersarios: quia cum omnes subsequentes versus primam progrediantur secundum partes proportionales minores & minores in intensione, si immediatè sequens vltimam, habet finitos gradus intensivæ, cum etiam prima supponatur habere finitos gradus determinatos intensivæ, non poterunt omnes post vltimam esse numero infinitæ, alioqui deberet prima habere minimam intensivam, qua minor dari non posset, quod implicat. Non excessu finito. Nam eadem interrogatio fiet de subsequente penultimam, de quæ alijs & alijs sequentibus vsque ad primam: an singulæ superiores excedant singulas inferiores excessu finito, vel infinito: si finito, omnes & singulæ includendo etiam primam, erunt infinitæ intensivæ, contra suppositum. Si excessu infinito, assignetur talis cogitatio, & contra illam redibit idem argumentum, quod supra factum est, contra vltimam cogitationem.

375. At dices, omnes cogitationes, quæ inter talem assignabilem & vltimam intercedunt, esse numero infinitas. Sed contrà, tum quia hæc responsio admittit non solum clausuram in infinito quæ infinito, sed etiam additionem & diminutionem, quod non minus repugnat, quàm infinitum habere terminum. Nam hoc ipso, quòd infinito sit additio, assignatur

terminus, cui fit additio: sicut hoc ipso, quod additur lineæ palmus, supponitur terminus, cui palmaris quantitas additur & hoc ipso quod à quantitate demitur palmus, assignatur terminus, qui soluta vnione cum priori palmo, remanet. Tum quia non omnes cogitationes æternum futuræ proportionaliter sese excederent secundum intensiorem, contra suppositum. Siquidem daretur vna, quæ infinito excessu superaret immediatè sibi subsequenter, cum tamen ipsa non excederetur à præcedente excessu infinito, sed finito. Secundum demonstro, nam si posset minima pars continui assignari, quæ minor assignabilis non esset, hoc ipso continuum esset in omnem sui partem diuisum, cum nulla pars minor restaret, in quam diuidi posset. Multa alia absurda ex Aduersariorum sententia deduci possent, quæ nobis ad sacratiora Theologiæ mysteria explicanda properantibus deducere non vacat: quam industriam & studiosum laborem relinquimus solidioris Philosophiæ studiosis.

376. Ad argumentum igitur Aduersariorum: si propositio illa, in qua tota eorum vis consistit, nempe: *Non omnes creatura in tota collectione possibilium exceduntur à creaturis*, sumatur in sensu distributiuo, dicendum est, quod non omnes exceduntur, sed aliquæ exceduntur aliquæ excedunt: excedunt inferiores, à superioribus: excedunt superiores inferiores. Si sumatur in sensu collectiuo: tunc negandum est, quod non omnes excedantur, quia cum in tota collectione non datur vna suprema, quæ reliquas omnes excedat, dici non potest, quod non omnes excedantur: alioqui assignabilis esset vna, à qua reliquæ collectiue sumptæ excederentur. Nec mirum, cum hoc sit de ratione infiniti carentis ultimo termino. Vnde idem argumentum fieri potest de tota collectione partium continui: nam omnes partes continui in tota collectione exceduntur in minoritate à partibus: Sicut igitur ad hoc argumentum tenemur omnes respondere: quod omnes quidem partes distributiuè sumptæ & exceduntur, & excedunt, quoniam distributiuè sumptæ habent & maiorem, à qua exceduntur, & minorem, quam excedunt: omnes tamen collectiue acceptæ dicendæ sunt non excedi: quia collectiue acceptæ non habent vnā, à qua reliquæ omnes excedantur. Ad probationem autem Antecedentis negatur sequela, eò quod mutus ille excessus non est respectu eorundem, quo pacto implicat, sed respectu diuersorum: est enim excessus in creatura superiore respectu inferioris, & defectus in creatura inferiore respectu superioris.

377. Ad primam confirmationem negatur consequentia. Ratio discriminis est: quoniam produci & dependere à primo ente improducto consequitur essentiam creaturæ

vt sic, quod tolli nequit per rationem infiniti: quia sicut infinitum non tollit à creatura rationem creaturæ, ita nec tollit, quin etiam sub infinitate, & cum infinitate produci ac dependere debeat à primo ente improducto. Creaturam verò excedere aliam creaturam, vel excedi ab alia creatura, est accidens illi adueniens per comparisonem ad alias creaturas, quod separari potest, integra manente essentia creaturæ. Cum igitur in infinita collectione creaturarum perfectiorum & perfectiorum nequeant omnes creaturæ comparari ad vnā omnium perfectissimam, quia talis creatura in ea collectione non datur, non poterit in ea collectione dari excessus vnus creaturæ supra reliquas omnes sub se contentas, adhuc perseverante in singulis & omnibus essentiâ creaturæ; quæ tamen non maneret, si omnes non essent à primo ente productæ & dependentes. Ad probationem verò consequentiæ, concedo mutuum excessum & perfectionem respectu eiusdem inferre contradictoria; nego autem illa inferre respectu diuersorum, vt constat tam de partibus continui, quam de cogitationibus intensioribus & intensioribus æternum futuris.

378. Ad secundam negatur antecedens. Ad cuius probationem, neganda est sequela, nempe in collectione infinita creaturarum & plures esse creaturas excessas excedentibus, & non plures esse creaturas excessas excedentibus, nam sumptæ distributiuè tot semper assignari possunt excessas, quot excedentes: sumptæ verò collectiue plures assignantur excessas, quam excedentes, eò quod in tota collectione datur prima, quæ ab omnibus exceditur, non datur autem vltima, quæ reliquas omnes excedat. Sicut in cogitationibus intensioribus & intensioribus æternum futuris datur prima, quæ ab omnibus exceditur, & non datur vltima, quæ reliquas omnes excedat: & in partibus proportionalibus continui palmaris datur prima pars semipalmaris, quæ excedit reliquas omnes, nulla tamen datur vltima, quæ excedatur ab omnibus.

379. Ad tertiam, negatur Minor. Etenim summa illa propinquitas cum Deo non est in vna aliqua creatura, sed in ipsa tota collectione creaturarum, supra quam licet non sit possibilis alia perfectior, cum in ea collectione comprehendantur omnes, quacumque tamen distributiuè sumptæ semper dabilis est alia & alia perfectior. Sicut licet supra totam collectionem diuisionum possibilium non detur alia diuisio, cum in ea includantur omnes, qualibet tamen distributiuè assignata assignabilis est alia & alia absque termino, & licet supra totam collectionem cogitationum æternum futurarum non sit alia futura, quauis tamen data dabilis est alia & alia absque termino. Nec refert, quod

omnes

omnes creaturæ sint inæqualis perfectionis (specificæ); nam etiam partes proportionale continui, & cogitationes intensiores & intensiores æternum futuræ sunt inæqualis quantitatis & intensificationis: cum tamen neque in illis, neque in his assignabilis sit aliqua in tota collectione ultima.

380. Ad quartam, Resp. cognitionem diuinam nec sistere in aliqua creatura, non progrediendo in alias, quæ supra illam sunt, si verè sunt, nec in tota collectione possibilium cognoscere vnam omnium perfectissimam, sed sistere in tota collectione infinita, quam perfectissime comprehendit absque vilo termino ultimo. Sicut in tota collectione diuisionum possibilium continui non sistit in vna aliqua parte infra quam non cognoscat alias minores, quæ sunt diuisibiles infra illam; non tamen in

illa sistit in aliqua omnium minima, cum ea non detur, sed sistit in tota collectione, illam perfectissime comprehendendo absque ultima. Idem dicito de tota collectione cogitationum intensiorum & intensiorum æternum futurarum.

381. Ad quintam, negatur antecedens: Implicat enim, vt Deus producat creaturam, quam potest, omnium perfectissimam; quemadmodum vt producat partem continui, quam potest, omnium minimam: eò quod inexhaustibilis est infinita diuisibilitas continui: At non minus inexhaustibilis est infinita perfectio Dei. Quæres, quantum ergo poterit Deus producere, si non potest totum, quod potest: Resp. quantum libera ipsius voluntas determinauerit, cui in producendo, ad extra subordinatur diuina potentia.

DISPUTATIO XIII.

An, & quid sint ideæ in mente Diuina?

ONSTANS est Patrum, & Scholasticorum sententia, in Deo ideæ esse, quod & gentiles Philosophi cognouerunt, vt constat de Platone, quæ vt primum idearum inuentorem

refert August. l. 83. quæstionum, quæstione 46. quamuis ipse alijs ante Platonem, eas notas fuisse ibidem putet. Huius veritatis duplex est ratio, altera ex parte effectus producibilis; altera ex parte Dei producentis. Prior est, quia quidquid perfectionis est in effectu, id totum in causa, à qua effectus suum esse participat, præexistere debet; atqui omnis effectus, creatus non solum participat esse naturæ, qua constat, sed etiam artis, quam imitando exprimit: igitur in Deo non solum præsupponendum est principium effectuum, quo esse naturæ rebus communicet; sed etiam esse artefactuum, quo esse artis ipsi imitari. Maior patet; quia cum totum esse effectus, deriuetur à causa, nihil poterit esse in effectu, quod non præfuerit in causa. Minor apparet in hac ordinatissima mundi machina, in qua non modò elucet esse naturæ, quo vnaquæque res in suo esse constituitur; sed etiam esse artis, quæ cuncta creata diuersissimæ quamuis naturæ, mira tamen connexionem & ordine inter se coherentia, mirabilem illam diuinæ mentis architecturam imitando exprimunt. Vnde familiare est Patribus, ex huius vniuersi or-

dine supremam illam arguere mentem, quæ infallibili suâ sapientiâ & arte omnia disponit ac dirigit; cum non nisi à sapiente ordo esse possit: *Sapiens*, auctore August. loco præcitato, *nemo esse possit*, nisi ideis intellectis.

2. Posterior ratio ex parte Dei producentis est; quia cum Deus in producendo sit infinitus, nec certa limitetur virtute ad determinatos effectus producendos, sed producere possit plures, & plures, perfectiores & perfectiores, in infinitum, vt certos quosdam determinatè producat, oportet, vt liberâ suâ voluntate illos determinet, applicando infinitam suam potentiam ad hos potius, quam ad alios producendos: nequit autem voluntas potentiam ad determinatos effectus liberè applicare, nisi illos præcognoscat, cum non possit in incognitum ferri: igitur præsupponenda est in Deo notitia effectuum producendorum: atqui hæc notitia in Deo habet rationem ideæ. Dantur igitur ideæ in Deo. Hoc ergo vt certo posito, grauis controuersia inter Scholasticos est, quid formaliter importet idea in Deo.

3. PRIMA sententia docet, ideæ in Deo esse ipsasmet creaturas, secundum esse creatum in Diuina mente obiectiue existentes, secundum illud idem esse, quod habituræ sunt in se ipsis in propria natura existentes. Est Ochami in 1. distinct. 35.

Plato.

Augustin.

Augustin.